

Kto tedy zavrhuje rovnoprávnosť v našom zmysle rozumenú, ten zavrhuje budúcu jednotu a celosť vlasti tejto a môže z neho i vo vyšnurovanom dolmání a ostržkách byť znamenitý bachista, meno vlastenca ale nech si neosobuje!

80

Volebný program dr. Andreja Radlinského, ktorý kandidoval vo volebnom okrese Bobrovskom do uhorského snemu roku 1861.

Uverejnili PbV, roč. I, č. 19. Budin 21. mája 1861.

Volebný program A. Radlinského obsahuje okrem všeobecných politických požiadaviek (bratské spolunažívanie uhorských národov, platnosť zákonov z roku 1848, nové stredné školy) osobitné požiadavky oravského ľudu, najmä rázu sociálneho (daňové, výstavba fabrík, regulovanie riek, výsady pre pláteníctvo a i.).

I. Všeobecné potreby a žiadosti, ktoré na diete zastupovať chcem, sú:

1. aby v krajine Uhorskej, jako ona bola od sv. Štefana založená, všetky národy sebe braterskú ruku podali, sa medzi sebou pomerili, seba vospolok milovali, jednomyseľne na rozkvet krajiny pracovali a neodopreli svoju lásku a priazeň i tým, ktorí sú za hranicami. Aby sa ale toto docielilo potrebné je;

2. aby sa všetky tie slobody v konštitúcii roku 1848 vydané alebo sľubované, ktoré sú i našemu slovenskému národu prospešné, sväte zachovali; tie ale zákony, ktoré sú proti našej národnosti a proti autonomii stolíc, nasledovne proti slobode, aby boli ostrej revízií (prehliadke) podrobené a dľa potrieb časových premenené, aby rovnoprávnosť náboženská a národná bola zákonom poistená tak, žeby cirkev katolícká, jako protestanská, pri úplnej slobode a autonomii, svoje fundácie, a tamtá aj fond náboženstva (fundus Religionis) sama, bez cudzého vplyvu opatrovala, a žeby sa slovenčina na slovenských stranách vo všetkých vyšších a nižších školách a pri stoličných a výborových zhromaždeniach a pri súdoch užívala; pritom, ponevác hornie kraje Uhorska, jako stolica Oravská, Liptovská a Turčianska nemajú žiadneho gymnázia, aby sa pre tieto znovuoťvorilo gymnasium ružomerské a založili reálky a hospodárska škola v Orave pre vzdelanie roľníkov a remeselníkov.

II. Zvláštne potreby a žiadosti, týkajúce sa Oravy, chcem tiež horlivo zastávať. — A síce:

1. ponevác tejto najmizernejšej, ľudom preplnenej stolici, kde sa málo čo rodí, kde povodne rieky Oravy i tú trochu úrodnejšej zeme odnášajú, kde sa skoro každých päť rokov hladomor opakuje, veľmi ťažko prichodi

a) za zvýšenú cenu soľ kupovať,

b) daň a kolok platiť,

c) monopol tabaku, ktorého rozvážaním obce Oravy mnoho predtým získali,

d) taxy odmrtné platiť,

e) každoročne regrútoť dávať, a že toto s mnohými kelčikami¹ životnú silu ľudu podryva:

¹ Výdavky, podľa maďarského költség.

preto chcem všemožne na tom pracovať, aby sa cestou diety² Orave potrebné v pred-
uvedených punktoch poľahčenia dostali, menovite:

- a) aby sa jej navrátilo staré privilégium zníženej ceny soli;
- b) aby sa gruntovno-daňový kľúč znížil;
- c) aby sa, keď sa inde milióny na regulovanie riek vynakladajú, opravovali brehy Oravy;
- d) aby sa povystavovali fabriky atď.
- e) aby prestali odmrtné taxy a prísluhovanie spravodlnosti lacnejším bolo;
- f) aby sa pláteníctvu, ktoréžto je hlavná haluz kupectva v Orave, z jehož kvetúceho stavu za predošlých časov Orava veľiký peňažitý prospech mávala, zvláštne privilégia k jeho oživeniu udelili;
- g) aby sa každoročná regrutácia na predošlý spôsob premenila;
- h) aby sa chudobný stav kňazov a učiteľov Oravy do slušnej povahy vzal, a plat jich časovým potrebám primerane povýšil; čoho príklad už i stolice dali ohľadom na svojich úradníkov.

81

Článok Jána Francisciho „Slováci ešte raz pozor!“

Uverejnili PbV, roč. I, č. 20. Budín 24. mája 1861.

J. Francisci upozorňuje na možnosť, že slovenské požiadavky, o ktorých má rozhodnúť národné zhromaždenie zvolané do Martina, nebudú prijaté uhorským snemom, a preto bude treba uvažovať o inom spôsobe ich uplatnenia, a to prostredníctvom kráľa, ako to urobili aj Srbi, aby tieto včlenil do svojich propozícií, ktoré predloží snemu na prerokovanie.

Podľa nášho náhľadu sú dve stanoviská možné, a sice alebo maďarské, alebo slovenské.

Z maďarského stanoviska národovci slovenskí na národnom zhromaždení slovenskom pre národ slovenský len to a toľko môžu a majú žiadať, čo a koľko Maďari nateraz moc a vládu v krajine výlučne v rukách majúci bez toho, že by túto výlučnú moc a vládu z ruky vypustili, alebo umenšili, Slovákom dať hotoví sú. A tu výsledok petície je sice istý, ale rovnoprávnosť, po ktorej túžime, bude tak ďaleko od nás, jako dosiaľ.

Zo slovenského stanoviska ale národovci slovenskí pre národ slovenský môžu a majú žiadať to a toľko, čo a koľko, bez toho žeby sa spoločná mať, vlast' naša uhorská, oslabila a čo pre život národa trojmilionového je dôstojné a potrebné.

Čo na žiadosti zo stanoviska tohoto formulované povedia, a čo o nich uzavruť tí, na ktorých bude záležať, to bude od nich závisieť, a je jich vec, ale Slováci aspoň svetu ukážu, že precítili k životu národnému; že rozumejú, čo je život národný, že poznajú a rozvážia si vedľa, čo je životu národnému potrebné, a že za vedomie a presvedčenie svoje pred svetom otvorene vyslovia, a za svoj život sa zasadiť neboja; Slováci dokážu,

---

² Snemu.